

9. REFERANSLAR

- [1] Tokman Y.Leyla, "Eğitim ve Öğretimde Uzaktan Erişim", 5. Türkiye İnternet Konferansı, 19-21 Kasım 1999, Ankara.
- [2] Kabakçı Işıl, Kurt A. Aşkın, "WEB Destekli İstatistik Öğretimi", BTIE Konferansı, 3-5 Mayıs 2001, Ankara.
- [3] Parrott Sarah, "Future Learning: Distance Education in Community Colleges", ED385311 May 1995, ERIC Digest.
- [4] Mayadas Frank, "Origin of ALN Terminology"
<http://www.aln.org/alnweb/aln.htm> Erişim Tarihi : 14.06.2000
- [5] Cebeci Zeynel, Bek Yüksel, "İnternette İstatistik Eğitimi:Alfa Sayısal İstatistik Okulu",
1. İstatistik Kongresi, 5-9 Mayıs 1999, Belek-Antalya Türkiye.
- [6] Altıkardeş A., Kesen U., Çamurcu Y., Korkmaz H., "Teknik Bilimler MYO'nda WEB Tabanlı Eğitim Çalışması ve Değerlendirilmesi", 1.Ulusal MYO Sempozyumu, 18-19 Ekim 2001, İstanbul.
- [7] Yüksek Öğretim Kurulu Enformatik Milli Komitesi WEB sayfası.
<http://euclid.ii.metu.edu.tr/EMK>. Erişim Tarihi: 12.09.2000

GENEL OLARAK UZAKTAN ÖĞRETİM ve KONUYA ÖĞRETİM ÜYELERİNİN BAKIŞ AÇILARI

Okutman : Zehra ALAKOÇ
Cumhuriyet Üniversitesi
Enformatik Bölümü

UZAKTAN EĞİTİM-ÖĞRETİM

Eğitimi bireyin yaşam boyu devam eden sosyalleşme ve kültürlenme süreci olarak, öğretimi ise bireylerin kazanması istenilen bilgi, beceri ve değerler için planlanmış ve kurumsallaşmış sosyal yaşantılar şeklinde tanımlayabiliriz.

Bu iki sözcük çoğu zaman yanlış olarak birbirleri yerine kullanılmakta ve anlamları birbirine karıştırılmaktadır. Oysa bireyin yaşam boyu süren eğitiminin; okulda, planlı ve programlı olarak yürütülen kısmı bireyin öğretimini oluşturur. Bu, birey açısından dile getirildiğinde öğrenim olur. Bireyin öğrenimi ... yıl sürdü gibi. Bu açıdan yaklaşıldığında öğretim, genişliği olan eğitim kavramının alt kesimlerinden biridir. Başka bir deyimle eğitimin içeriğinin bu dilimi, önemli dilimdir. Önemlidir; zira öğretim sağlamak için devlet büyük parasal yatırım yapmakta, birey yaşamının önemli çağlarını öğretimde geçirmekte ve sonuç olarak topluma katkıda bulunacak psikolojik, sosyal ve ekonomik güvencesi olan kişilerin yetişmesi beklenmektedir.^{vii}

Uzaktan eğitim ya da değişen anlamıyla uzaktan öğrenme, yeni bir öğretim anlayış ve uygulaması değildir. Uzaktan eğitim, yüzyılı aşkın bir süreden beri mektupla öğretim, açık öğretim fakülteleri, tele-konferans ve son olarak web tabanlı teknolojilerle birlikte gelişimini sürdürmektedir. Uzaktan eğitim kavramının yerini uzaktan öğrenme kavramına bırakması, en çok web-tabanlı teknolojiler aracılığıyla gerçekleşmesidir. Bu gelişim, farklı ortam ve araçlarla desteklenen öğretim materyalleri ve yeni öğretim yaklaşımlarıyla karakterize edilmektedir. İnternette birlikte, artık uzaktan eğitimde yeni anlayış ve uygulamaların ortaya çıktığı söylenebilir. İnternet tabanlı öğretim senkron ve asenkron etkileşimlerin gerçekleşmesini sağladığı için, yeni öğrenme olanaklarına da yol açmaktadır. İnternet gibi yeni ortam ve araçlar, "dördüncü nesil uzaktan öğretim" olarak adlandırılan yeni anlayışları da beraberinde getirmiş bulunmaktadır.^{viii}

Bilgisayarların maliyetindeki düşüş ve yeteneklerindeki artış, bilgisayarların toplum bireyleri tarafından birçok değişik amaç için kullanımını artırırken eğitimde de bilgisayar kullanımı buna bağlı olarak artış göstermiştir.^{ix}

Uzaktan Eğitim, geleneksel sınıf ortamında eğitmenin verebileceği bir eğitimin sanal sınıf ortamında, ekranlarının başındaki çok sayıda kişiye ulaştırılmasıdır. Uzaktan Eğitim yönteminin en büyük amacı, büyük bir kitlenin gereken eğitimi buldukları yerlerden ve diledikleri zaman alabilmelerini sağlamaktır. Eğitimi alacak kişiye sunulan bu esneklik, eğitimin alınmasını kolaylaştırmakla birlikte, tam anlaşılammış konuların tekrar edilebilmesi ve test olanakları yardımıyla, eğitimin verimini de arttırmaktadır. Büyük bir kitlenin, uzman eğitmen tarafından fiziksel sınıf ortamında eğitilmesi büyük bir organizasyonun yapılmasını ve çoğu zaman aynı eğitimin bir çok kez değişik yerlerde tekrarlanmasını gerektirmektedir ki bu da hem eğitim zamanını hem de eğitimin maliyetini yükseltmektedir. Uzaktan Eğitim yöntemi bu koşullarda en hızlı ve en etkin eğitim yöntemi olarak kabul edilmekte ve tüm dünyada yoğun bir şekilde uygulanmaktadır. Çok kısa sürede tüm çalışanlarına aynı eğitimi ulaştırabilme olanağı nedeniyle, Uzaktan Eğitim yöntemi öncelikle çok yoğun eğitim programları olan ve değişik yerleşim alanlarına dağılmış organizasyonlara sahip kurumlarda benimsenip kullanılmaya başlanmıştır. Eğitim maliyetlerinde önemli oranda tasarruf sağlayan Uzaktan Eğitim yönteminin kullanım oranının hızla artmakta olduğu ve bu artış hızının da yükselerek devam edeceği, bağımsız araştırma kuruluşlarının raporlarında açıklanmaktadır.^x

Neden öğreniriz ? Bu sorunun cevabı hangi açıdan baktığımıza göre değişir. Birey açısından öğrenme para, mevki, toplumsal statü gibi değerleri taşır. Bunları elde edebilmek için bireyin kendisini yetiştirmesi gerekir. Bireylerin öğrenmesi toplulukların öğrenmesine dönüşür ve öğrenme süreci şeklinde zamana yayılır. Toplumlar kendi içinde birbiri ile uyumlu insan toplulukları oluşturmak için öğrenirler. Bir topluluk, diğer topluluklara karşı kendini devam ettirmek için öğrenir. Toplumların bir araya geldiği devletler ise kendilerini diğerlerine karşı korumak, devam ettirmek ve daha iyi olmak için öğrenirler.

Günümüzde eğitim-öğretim : Alışlagelen eğitimde ki en temel öğe öğretmen, onu tanımlayan ise sınıf ve karatahtaydı. Zaman içinde kara tahta beyaza, kireç tebeşirler yerini keçeli kaleme bıraktılar. Son zamanlarda gelişen bilim ve teknoloji ile eğitim ihtiyaçlarında ciddi değişimler olmuştur.

Günün gerçeklerine uygun eğitim/öğretim ortamlarının yaratılması gerekmektedir. İçinde yaşadığımız çağ artık klasik anlamda öğretimin yapıldığı yani sınıf içerisinde öğretmenin tek otorite olduğu ve her şeyi bildiği ve bildiği şeyleri pasif dinleyiciler olan öğrencilerine aktardığı 50 dakika ders, 10 dakika aradan oluşan öğretim ortamlarında sadece kitabı yardımcı olarak kullandığı sistemler olmaktan çıkmaya başlamıştır. İnternet'teki gelişmelere bağlı olarak bilgi, çağımızda artık ulaşılması zor bir kavram olmaktan çıkmış ve her istendiğinde, zaman, mekan zorunluluğu olmadan elde edilebilir duruma gelmiştir. Bu gelişmeleri göz önüne aldığımızda yapılması gereken, her isteyene bilgiye ulaşma kolaylığının sağlanmasıdır. Başka bir deyişle, eğitim/öğretimin kalitesinin artırılabilmesi, klasik eğitim sistemi dışında kalan ve verimliliği artırmak isteyen her kesimin İnternet erişiminin olması bir zorunluluk olmaktadır.^{xı}

Teknolojinin okullarda kullanımına ilişkin iki yaklaşım vardır. Bunlar teknolojiden öğrenme (learning from technology) ve teknoloji ile öğrenme (learning with technology) olarak belirtilebilir. Teknolojiden öğrenme yaklaşımında içerik teknoloji aracılığı ile sunulur ve bunun öğrenme ile sonuçlanacağı varsayılır. Öte yandan, teknoloji ile öğrenme yaklaşımında ise teknoloji kritik düşünmeye ve üst düzey öğrenmeye yardımcı olacak bir araç olarak kullanılır ve bu yaklaşımda teknolojinin öğrenciye zihinsel ortak gibi işlev görmesi hedeflenir.^{xii}

Son otuz-kırk yıllık zaman dilimi içinde, önce merkezi daha sonrada kişisel bilgisayarların daha yaygın kullanımı konusunda sürekli arayışlar çerçevesinde ilk akla gelen bilgisayar uygulaması alanlarından biri eğitim oldu. Özellikle 60'lı ve 70'li yıllarda hakim olan ve bilgisayarlara bakış açısının fantezi, tüm problemleri çözücü vb. nitelendirilebileceği görüşler çerçevesinde, her ne kadar tüm eğitim/öğretim kadrolarının yerini bilgisayarların alacağı, bu şekilde öğretmen/öğretim üyesi problemlerinin bir çırpıda çözülebileceği varsayıldıysa da bilgisayarların eğitimde kullanımının tam olarak böyle olamayacağını, ama bilgisayarlardan eğitimde daha kısıtlı bir şekilde faydalanılabileceği bir süre sonra anlaşıldı.^{xiii}

Teknolojinin toplum içerisinde yaygın kullanımı artmaktadır. 1984'de yapılan bir araştırmaya göre, 21. yüzyılda mesleklerin yaklaşık yüzde 75'i bilgisayar becerisi gerektirecektir. Bu gerçekten yola çıkarsak, bireylere bilgisayar kullanma becerilerinin kazandırılması okulların temel işlevlerinin başında gelmelidir. Bilgi teknolojilerinin yerinde ve etkin kullanımı, planlanmış ekonomik ve sosyal gelişme düzeyine erişmede ve ulusal kalkınmada önde gelen unsurlardan biridir. Bilgi teknolojilerinin kalkınmışlığın bir göstergesi olması yanında, kalkınma yolunda kullanılan en önemli araçlardan biri olduğu da yadsınamaz bir gerçektir. Okulların en önemli görevlerinden birisi de bireyleri topluma hazırlamak olduğuna göre, değişen ve gelişen teknolojilerin öğrenci eğitimine kaynaştırılması sadece öğretim kalitesini artırmayacak, aynı zamanda sosyal ve ekonomik gelişmeyi de destekleyecektir. Mevcut çalışmalar, doğru ve yerinde kullanıldığı takdirde, teknolojinin öğrenme ortamı zenginleştirilebileceğine ve öğrencilerin motivasyonu ile akılda tutma, problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmede etkin bir araç olduğuna işaret etmektedir.^{xiv}

Günümüzde bilgiye ulaşma, bilgiyi değerlendirme, bilgiyi organize etme, bilgiyi kullanma ve bilgiyi başkalarıyla paylaşma çok önem kazanmıştır. Bütün bunların sonucu olarak da, öğretim ortamında bizi bilgiye ulaştıracak, bilgiyi kullanabilmemizi ve yayabilmemizi sağlayacak her türlü aracı kullanmak zorunda olacağımızı söyleyebiliriz. Günümüzde geçerli olan beceriler için kullandığımız yöntemlerin ve öğretim programlarının yeniden gözden geçirilmesi ve değişmesi gerekmektedir. Artık, bilgi teknolojileri, kültürü ve ekonomiyi zorlayan bir güç olmuştur.

Bu nedenle, teknoloji ile öğretim programının değişmesi gerekmektedir. Bütün bunların yanı sıra, bireylerin yaşama hazırlanması gereken eğitim kurumlarının gereken becerileri kazandırmada bilişim teknolojilerinden yararlanması zorunlu hale gelmiştir.

Günümüzde bilginin kapsamı gittikçe arttığından, bilgi farklı kitle iletişim araçları içinde çeşitli bölüm ve şekillerde kaydedilmektedir. Diğer taraftan bu şekilde kaydedilmiş

sayısal bilgi dediğimiz bu sayısız miktarlardaki kaynakları etkili bir şekilde kullanmak ve erişmek de insanlar için gittikçe kaçılmaz bir ihtiyaç olmuştur. İşte bunun için artık günümüzde "bilgi okuryazarı" olmak zorunlu hale gelmiştir diyebiliriz.^{xv}

Değişen teknoloji ile birlikte sınıf ortamında geliştirilen klasik eğitim yöntemlerinin eğitim için beklenen kriterlerin hepsine birden istenilen ölçüde cevap verebilmesi mümkün değildir. Günümüzde bu beklentilere çözüm sağlamakta diğer konularda olduğu gibi eğitimde de teknoloji bizlere yardımcı olmaktadır. Öğretimsel tasarımı ve içeriği belli bir kalitede hazırlanmış kurs malzemelerinin kullanıldığı "Teknoloji Destekli Eğitim" uygulamaları eğitim ihtiyaç ve beklentilerimizin karşılanmasında uygun bir çözüm olarak ortaya çıkmaktadır.

Teknoloji Destekli Eğitim : Bilgisayar ve ağı (LAN, Intranet, İnternet) üzerinden erişilebilen, çok ortamlılık (multimedia) özelliklerine sahip, etkileşimli olarak hazırlanmış, pedagojik özellikleri olan, bilgi aktarmanın yanı sıra beceri kazandırmaya yönelik, eğitim alanların performanslarının bilgisayar tarafından otomatik değerlendirilebildiği ve kaydedilebildiği, herkesin kendi bilgi algılama ve kavrama hızına göre ilerleyebildiği ve kendilerine uygun zaman ve yerde eğitim alabilmelerine olanak sağlayan kurs malzemelerinin kullanılarak yapıldığı kişisel veya kitlesel bir uygulama olarak tanımlayabiliriz.^{xvi}

İnternet teknolojilerinin hızlı gelişimi, uzaktan öğretimce yönelik yeni olanaklara ve uygulama alanlarına da yol açmaktadır. Bu açıdan İnternet, uzaktan öğretim açısından da yeni bir ortam ve araç olarak karşımıza çıkmaktadır. İnternet tabanlı uzaktan öğretim uygulamaları, öğretmen merkezli eğitim paradigmasından öğrenci merkezli bir alana doğru gerçek bir değişimi de ifade etmektedir. Bu bağlamda, nesnelci öğretimden oluşturmacı öğrenme yaklaşımlarına doğru da bir anlayış değişikliğinin meydana geldiği söylenebilir.

İçinde bulunduğumuz "Bilgi Çağı"; İnternet ve gelişen İnternet teknolojileri gibi yeni kavramlar ve teknolojiler sunmuştur. Her geçen gün artan bilgi yumağı; bilgi çağında insanın kendini sürekli yenileme ve geliştirme ihtiyacını daha fazla hissettirmekte ve zorunlu kılmaktadır. Sadece mesleki açıdan değil, kişisel gelişim içinde "yaşam boyu öğrenme" kavramı giderek yaygınlaşmakta ve dolayısıyla "sürekli eğitim" talebini arttırmaktadır. Eğitim almak isteyen öğrenci sayısının artması, eğitim alanının daha çok genişlemesi sonucunu doğurmakta ve uzaktan eğitim yaygınlaşmaktadır. Uzaktan eğitim fikri yeni olmamasına rağmen on-line öğretim bu alanda birçok imkan yaratmaktadır. Hızlı ve kolay biçimde bilgi paylaşımına imkan veren maliyeti ucuz olan İnternet; www aracılığı ile iletişimi kolaylaştırması gibi özellikleri ile büyük bir potansiyele sahiptir. Günümüzde bu teknolojiler sayesinde on-line öğretim hem uzaktan eğitim hem de örgün eğitim için birçok yeni uygulamalara imkan tanımaktadır.

Bilişsel araçlar, insanoğlunun düşünme, problem çözme ve öğrenme esnasında bilişsel gücüne katkıda bulunan elle tutulabilen yada tutulamayan teknolojiler olarak tanımlanabilir.^{xvii}

Bir bilgisayar sisteminin uzman veya öğretmenin rolünü üstlenmemesi, bunun yerine zihinsel çalışmayı destekleyen 'bilişsel bir araç' olması gerektiği üzerinde durmaktadır. Planlama, karar verme ve öğrenme sürecini düzenleme sorumluluğu bilgisayara değil öğrenciye bırakılmalıdır. Bu bağlamda, bilişsel araçları bir ahçının yemek yaparken kullandığı araçlar olarak görebilir, öğrenciye de ahçı rolünü yakıştırabiliriz.^{xviii}

Bilgisayar destekli eğitim esnasında kullanılan bilişsel araçlar bilgi oluşturmaya ve bilişsel araçlar bilgi oluşturmaya ve bilişsel süreçleri desteklemeye yönelik bir işleve sahiptir. Bilişsel araçlar bireyin öğrenme sürecindeki tecrübesini kaydeder, hafızasını destekler ve başka hiçbir şekilde üstesinden gelemeyeceği bilişsel aktiviteleri gerçekleştirmesinde öğrenciye yardımcı olur. Bahsedildiği şekliyle bilişsel araçlar, insanoğlunun bilişsel sistemdeki başlıca üç eksikliği giderek bilgiyi oluşturmada ona destek olur. Bu eksiklikler kısa süreli hafızanın ve çalışan belleğin sınırlı kapasiteleri, uzun süreli bellekte bilginin organize edilmesi sırasında karşılaşılan zorluklar ve öğrencilerin bilişsel strateji kullanımından yoksun olmalarıdır.^{xix}

Düzenli eğitim bu yüzden çok önemlidir, fakat biz hepimiz çok meşgul gibi gözükürüz ve eğitim alacak zaman bulmakta zorlanırsınız. Eğitimi seçerken, sonuç olarak, seçeceğimiz kurslar ve yöntemin gerçekten işleyeceğinden ve değerli vaktimizi en iyi şekilde kullanacağımızdan ve de paramızın karşılığını en iyi şekilde alacağımızdan her zamankinden

daha fazla emin olmak zorundayız. Bu yetişkinler olarak bizim için geçerli olduğu kadar öğrencilerin de bu becerilere gerektiği gibi sahip olabilmelerinde de bir o kadar geçerlidir.

Uzaktan Öğretim Ders Sunum Yöntemleri.

Birçok kaynak incelendiğinde; uzaktan öğretimin ders sunum yöntemleri hakkında farklı şekillerde ayırım yapıldığı görülmüştür. Bu ayımlar özde aynı şeyi ifade etseler de aralarında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Araştırma yapılan kaynakların tarihleri incelendiğinde zamana bağlı olarak, bu ayımların değişim gösterdiği anlaşılmıştır. Teknoloji ve iletişim sektöründeki gelişmelere paralel olarak ve eğitim ve öğretim yöntemlerine göre de bu ayımlar farklılıklar göstermektedir.

İnternet'i eğitim ortamlarında kullanmak öğretilere de kendi aralarında ve öğrencilerle senkron ve asenkron iletişim kurma, kendilerinin ve öğrencilerinin yaptıkları çalışmalarını yayınlama gibi çok çeşitli ve farklı öğretme etkinlikleri gerçekleştirme olanakları sunar. İnternet'in sunduğu bilgiye erişim ve iletişim hizmetlerinin öğretim amaçlı olarak kullanılabilen bileşenleri şu şekilde sıralanabilir.

- Bir grup kullanıcının senkron olarak iletişim kurmasını sağlayan, **IRC (Internet Relay Chat)**
- Kullanıcılar arasında asenkron iletişim kurmayı sağlayan, **e-posta (elektronik posta)**
- Asenkron tartışmayı, çoklu ortam ve veri transferini sağlayan, **Usenet**
- Yazı, resim, ses, animasyon gibi farklı yapılarıdaki verilere ulaşmayı sağlayan çoklu ortam, **WWW (World Wide Web)**
- Yazı tabanlı iletişim sağlayarak gerçek zamanlı etkileşimi sağlayan **MUDs (Multi User Domains) ve MOOs (Multi User Object Oriented)**

İnternet'in sağladığı bu hizmetlerin eğitim amaçlı olarak kullanılması mümkündür. Öğrenciler e-posta yoluyla birbirlerine ders notlarını ulaştırabilir, ödevlerini öğrencilerine gönderebilir, hatta anlamadıkları kısımlarla ilgili öğrencilerden asenkron şekilde bilgi alabilirler. Öğreticiler, belirledikleri çalışma zamanlarında IRC yoluyla öğrencilerle senkron şekilde iletişimde bulunabilir, onların sorularına cevap verebilirler.

Ayrıca, yukarıda sıralananlar dışında derslerle ilgili konuların tartışılacağı tartışma grupları (listserv), aynı anda birden fazla öğrenci ve öğretmenin sesli ve görüntülü iletişimde bulunabileceği video konferans sistemi de öğretim amaçlı kullanılabilen İnternet hizmetlerindedir.

Bu konuda yapılan en iyi ayırım **Türkiye Enformatik Milli Komitesi** tarafından yapılmıştır.

Uzaktan eğitim teknolojileri ses veya görüntüye dayalı manyetik ve optik ve basılı malzemesinin öğrencilere ulaştırılması ya da etkileşimsiz olarak sunulmasını sağlayacak şekilde seçilebilir. Ancak günümüz uzaktan yüksek öğretiminde etkileşimi sağlamanın giderek önem kazandığı düşünüldüğünde, sınırlı ya da tam etkileşimli uzaktan ders sunum teknikleri kullanılmasına ağırlık verilmesi önerilir. Aşağıda çeşitli uzaktan eğitim ders sunum tiplerine ilişkin hazırlama ilkelerine yer verilmiştir. Belli başlı ders sunum kategorileri şunlardır:

- Etkileşimli sunum
- Senkron
- Asenkron
- Etkileşimsiz sunum

Senkron Sunum

Senkron sunumlu uzaktan eğitim, sunucu taraftaki öğretim üyesi ile istemci taraftaki öğrencilerin eşzamanlı olarak (canlı bağlantı yoluyla) ders etkileşimi içinde oldukları uygulamalar bütünü olarak tanımlanır. Bunun da en yaygın uygulaması videokonferans yöntemidir.

Asenkron Sunum

En güncel asenkron sunum yöntemi web tabanlı olanıdır. Web tabanlı asenkron derslerde ders malzemesi büyük ölçüde web üzerinden sunulur. Ders, öğrenci destek

hizmetleri, iletişim, etkileşim, ve ölçme-değerlendirme aktivitelerini de genellikle web üzerinden gerçekleştirir. Video kaset gibi yardımcı malzeme de kullanılabilir. Öğrenci ile öğretim üyesinin fiziksel olarak yüz yüze gelmemesi nedeniyle ders malzemesi, iletişim ve diğer destek sayfalarının eğitsel açıdan öğrencinin ilgisini ekranda tutacak şekilde tasarlanması gerekir.

Etkileşimsiz Sunum

Burada ders içeriği tek yönlü olarak öğrenciye sunulmaktadır ve etkileşim son derece sınırlıdır. CD-ROM, video kaset gibi malzemeler ya da TV yayını gibi sistemler bu kategoriye girer.^{xx}

Video Konferans (Senkron)

İki ya da daha fazla noktanın, aynı anda, çift yönlü olarak sesli ve görüntülü haberleşme yöntemine **Video-Konferans** adı verilir.

Gerçek zamanlı iletişim, aynı zamanda olmak üzere, aynı yerde bulunma koşulu olmaksızın karşılıklı yüz yüze, iki veya daha fazla insanın birbirleri ile iletişimidir. Bu iletişim türü 'synchronous communication' olarak tanımlanır. Bunun için telefon ve video konferansından yararlanır. Bu iletişim türü uzaktan eğitim alanında, iki veya daha fazla bilgisayarın birbirleri ile bağlantılarını bilgisayar ağı üzerinde gerçekleştirerek veri ve bilgilerin paylaşılması esasına dayanır. Örnek olarak yazılı metinler, işitsel araçlar, video ve diğer tekniklerle aynı zamanda iletişim sağlanır. Gerçek zamanlı iletişim bağlantıları her ilgilenen bireye ve onun kullanımına açıktır.^{xxi}

Gerçek zamanlı iletişim konferansı, bir uzaktan eğitim teknolojisi olarak, öğrencilerden öğretmenlerden ve diğer uzman ve yardımcılarından oluşan bilgisayar ağlarındaki öğrenme gruplarını destekleyebilir. Bu işlemler öğretim düzeyini ve öğrenmeyi artırır, geliştirir. Bugün web uygulamalarında İnternet ağı, yolları ile yapılan 'Chat' etkinliği buna bir örnektir. Burada yüzlerce hizmet sağlayıcı servisler ile binlerce kullanıcıya anında hizmet sunulur.^{xxii}

İnternet uygulamasındaki "Chat" düzenleyicisi (İnternet Relay Chat "IRC") gerçek zamanlı iletişim konferansının en eski bir biçimidir. Bu prosedürler kullanıcıların oluşturduğu gruplar arasında yazılı metinler ile temel etkileşimler sağlarlar.

Son zamanlarda gelişen ve yaygınlaşan bu iletişim türünün en faydalı görünen biçimi bilgisayar ağları üzerine kadar uzanan masaüstü video konferansı "desktop video conference" gösterilebilir. Bu tür konferans, bilgisayar ağları üzerinde bilgisayarlar yardımı ile canlı veriler arasında geçişi yani bağlantıyı sağlar. Bu etkinliğe örnek olarak işitsel, görsel, video, yazılı ifade ve metinler, çeşitli dosyalar, ekranlar ve ortak olarak kullanılan uygulamalar gösterilebilir.

Video konferans iletişimi, diğer iletişimlerin aksine (dosya transferi, www, e-posta...), bekleme tahammülü olmayan bir iletişimdir; verilerin gerçek zamanda (değerini yitirmeden) iki ya da daha fazla nokta arasında iletilmesi gereklidir. Bunu gerçekleştirebilmek için, iletişim kanallarının herhangi bir aksaklık göstermemesi, gürültüsüz olması ve belirli veri iletim yoğunluklarının garantilenmesi şarttır. ("Quality of service") İletişim maliyetlerinin hızla düşmesi, video konferansı eskiden olduğu gibi lüks bir ihtiyaç olmaktan kurtarmaktadır. Artık, özellikle çalışma ortamlarında sıkça bulunan, bilgisayar ve telefonun bir araya gelmesiyle, insanlar görüşmelere ve PC uygulamalara ayrı ayrı zaman harcamak zorunda kalmayacaklardır.^{xxiii}

Web Tabanlı Eğitim (Asenkron)

Uzaktan eğitim başlangıçta, çok sayıda insan için öğrenme amaçlı düşünülmüştü. Film, radyo, televizyon gibi iletişim araçları bu kavramın oluşmasını sağladılar. Buradaki en büyük avantaj öğrenciye hem ses, hem de görüntü olarak ulaştırmaktı. Sınıfın getirdiği fiziksel yakınlık ortadan kalkmıştı ama zamana bağımlılık devam ediyordu. Yayın saatini kaçırmamak gerekiyordu. Bir başka sorun da etkileşimin olmamasıydı. Bunlar tek yönlü bilgi aktaran mekanizmalardı.

İşte bu açılardan İnternet, uzaktan eğitim seçeneği olarak tartışılmaz üstünlüklere sahip bir teknoloji olarak karşımıza çıkıyor. Radyo televizyonun bütün avantajlarına ek olarak zamansal özgürlüğü ve iki yönlü iletişimi getiriyor. Ayrıca kişiye özel olmak gibi ek avantajları da var.

Bilgisayar ağlarındaki hızlı gelişmeler, kişisel bilgisayarların işlem hızlarındaki artışlar, manyetik bilgi saklama teknolojisindeki ilerlemelerin boyutu ile bu yeniliklere paralel şekilde yazılımların gelişmesi, eğitimcileri Internet'i uzaktan eğitim alanında etkili ve etkin bir araç olarak kullanmaya yöneltmiştir.^{xxiv}

Web tabanlı eğitim (Web Based Education), eğitimin zaman ve mekandan bağımsız olarak yürütüldüğü; bilgisayarın öğrenim, sunum ve iletişim aracı olarak kullanıldığı; öğretmen ve öğrencinin aynı zamanda etkileşimli olup olmamalarına göre eş zamanlı (senkron) ve eş zamanlı olmayan (asenkron) diye iki farklı şekilde gerçekleştirildiği bir eğitim modeli olarak tanımlanabilir.^{xxv}

YÖNTEM

Evren ve Örneklem : Araştırmanın evrenini 2001-2002 öğretim yılında Cumhuriyet Üniversitesinde görev yapan öğretim üyeleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise fakülte ve yüksekokullardan random örnekleme yöntemiyle seçilmiş 55 adet öğretim üyesi oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, "Uzaktan Öğretim, Öğretim Üyesi Anket Formu" anketi uygulanmıştır. Bu ankette grupların uzaktan eğitim-öğretim hakkındaki bilgi düzeyleri, ders vermek yada almak isteyip istememeleri, uzaktan öğretim metodu olarak hangilerini kullanmak istemeleri, hangi bölüm derslerinin, hangi tür derslerin uzaktan verilebileceği düşünceleri ve uzaktan öğretimi ne olarak gördükleri gibi sorular bulunmaktadır.

Anket uygulamasıyla elde edilen verilen frekans(f) ve yüzdelerle(%) betimlenip yorumlanmıştır. Elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 10.0 programından yararlanılarak çözümlenmiştir.

Araştırmaya katılan Öğretim Üyelerinin %10.9 u Prof.Dr., %12.7 si Doçent Dr., %54.5 i Yar.Doç.Dr., %5.5 Öğr.Görev., %7.3 Okutman, %9.1 i ise diğer öğretim elemanlarından oluşmaktadır.

BULGULAR

Ünvanı	N	%
Prof.Dr.	6	10,9
Doç.Dr.	7	12,7
Yar.Doç.Dr.	30	54,5
Öğr.Gör.	3	5,5
Okutman	4	7,3
Diğer	5	9,1

Araştırmaya katılan öğretim üyelerinin %16.4 ü bilgisayar sahibi değilken, %83.6 sı bilgisayar

Uzaktan öğretim hakkında bilgi sahibi olmayanlar %9 iken az bilgi

sahibi olanlar %27 orta bilgi sahibi olanlar %15 ve çok bilgi sahibi

Bilgisayarları varmı?	N	%
Hayır	9	16,4
Evet	46	83,6

Ankete katılan öğretim üyelerinin uzaktan öğretim metotları hakkındaki görüşlerinde ise %34.5 mektupla, %58.2 Açıköğretim, %83.6 Internet, %60 Tv/Radyo, %29.1 Web sayfası, %12.7 sohbet, %32.7 CD-ROM/kitap, %61.8 Video konferans olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Uzaktan Öğretim Hakkında Bilginiz Varmı?	N	%
Hayır	9	16,4
Evet az	27	49,1
Evet Orta	15	27,3
Evet Çok	4	7,3

Uzaktan Öğretim Metotları Hangileridir?	N	%
Mektupla	19	34,5
Açıköğretim	32	58,2
Internet	46	83,6
Tv/Radyo	33	60,0
Web Sayfası	16	29,1
Sohbet (Chat)	7	12,7
CD-ROM/kitap	18	32,7
Video Konferans	34	61,8

*Birden fazla sık işaretlenebileceği için toplam %100 den fazladır.

Ankete katılan öğretim üyelerinin %49.1'i kendi üniversitesinde veya başka bir üniversiteye uzaktan öğretim yöntemiyle ders vermek isterken, %47.3'ü ders vermek istemiyor ve %3.6 sı bu soruyu yanıtlamamış.

Kendi üniversitenize veya başka bir üniversiteye uzaktan öğretim yöntemiyle ders vermek istermisiniz?	N	%
Evet	27	49,1
Hayır	26	47,3
Yanıtsız	2	3,6

Ankete katılan öğretim üyelerinin uzaktan öğretim dersi verecekleri zaman dersi verme metot/metotları hakkındaki görüşlerinde ise %29.1 mektupla, %7.3 Açıköğretim, %29.1 İnternet, %10.9 Tv/Radyo, %10.9 Web sayfası, %3.6 sohbet, %3.6 CD-ROM/kitap, %25,5 Video konferans olarak tercih ettikleri görülmüştür.

Uzaktan öğretim dersi vermek isteyenlerin dersi verme metotları seçimi	N	%
Mektupla	16	29,1
Açıköğretim	4	7,3
İnternet	16	29,1
Tv/Radyo	6	10,9
Web Sayfası	6	10,9
Sohbet (Chat)	2	3,6
CD-ROM/kitap	2	3,6
Video Konferans	14	25,5

*Birden fazla şık işaretlenebileceği için toplam %100 den fazladır.

Faydasına inanıyormusunuz?	N	%
Evet	42	76,4
Hayır	9	16,4
Yanıtsız	4	7,3

Hangi bölüm dersleri Uzaktan Öğretim yöntemiyle verilebilir?	N	%
Tıp Fakültesi	2	3,6
Fen-Edebiyat	20	36,4
Mühendislik	5	9,1
İşletme-İktisat	41	74,5
Eğitim Fakültesi	25	45,5
Güzel Sanatlar	2	3,6
Eczacılık	2	3,6
Hukuk	38	69,1
Mimarlık	1	1,8
Diğer	5	9,1

*Birden fazla şık işaretlenebileceği için toplam %100 den fazladır.

Hangi tür dersler Uzaktan Öğretim yöntemiyle verilebilir?	N	%
Mesleki Dersler	15	27,3
Uygulamalı Dersler	3	5,5
YabDil/Atatürk İlk.Ink.Tar	36	65,5
Seçmeli Dersler	16	29,1
Bilgisayar Dersleri	15	27,3
Diğer	2	3,6

*Birden fazla şık işaretlenebileceği için toplam %100 den fazladır.

Uzaktan Öğretime bakış açıları	N	%
Uzaktan öğretim bir öğretim yöntemi değildir ve olamaz.	3	5,5
Başlı başına bir üniversite eğitimi olarak kullanılabilir.	5	9,1
Klasik öğretime destekleyici olarak kullanılabilir.	36	65,5
Bazı dersler için kullanılabilir.	15	27,3
Öğretim üyesi eksikliğini gidermek için kullanılabilir.	20	36,4
Diğer	6	10,9

*Birden fazla şık işaretlenebileceği için toplam %100 den fazladır.

Ankete katılan öğretim üyelerinin uzaktan öğretime bakış açınız sorusuna; %5.5 i uzaktan öğretim bir öğretim yöntemi değildir ve olamaz, %9,1'i başlı başına bir üniversite eğitimi olarak kullanılabilir, %65,5'i klasik öğretime destekleyici olarak kullanılabilir, %27.3'ü bazı dersler için kullanılabilir, %36.4'ü öğretim üyesi eksikliğini gidermek için kullanılabilir ve %10.9'u da diğer cevabını vermişlerdir.

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Öğretim üyelerine uzaktan öğretimle ilgili yapılan anket ve ankete vermiş oldukları cevaplara göre bu araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Öğretim üyelerinin büyük çoğunluğunun bilgisayar sahibi oldukları anlaşılmıştır.
- Uzaktan öğretim konusunda yeterince bilgi sahibi olmayanların olanlara göre daha fazla olduğu anlaşılmıştır. Henüz çok yeni olan bu konu hakkında öğretim üyelerinin bir şekilde bilgilendirilmeleri gerekmektedir.
- Uzaktan öğretimde kullanılan metotlar konusundaki düşüncelerinde; İnternet (%83.6) en çok cevaplandırılan şıktır. Ama burada öğretim üyelerinin İnternet'in uzaktan eğitimde nasıl kullanılacağı konusunda bir bilgi azlığı olduğu anlaşılmıştır. Zira aynı soruda verilen cevaplar içerisinde TV/Radyo (%60.0), açıköğretim (%58,2) ve mektupla (%34,2) öğretim, İnternet üzerinden yapılan web sayfası(%29,1) ve sohbet(%12,7) ile yapılabilmeye göre daha fazla bir orana sahiptir. Ayrıca İnternet ile uzaktan eğitim yapma, Video konferans ile ders vermeye göre de daha yüksek bir orana sahiptir.
- Öğretim üyelerimizin yarısı kendi üniversitesine veya başka bir üniversiteye uzaktan öğretim yöntemiyle ders vermek isterlerken yarıya yakın bir kısmı ise ders vermek istemediklerini belirtmişlerdir.
- Uzaktan öğretim dersi verilmek istenirse sırasıyla mektupla (%16), İnternet (%16) ve Video Konferans (%14) yöntemi tercih edilmiştir. Web sayfası (%10,9), sohbet (%3,6) ve Açıköğretim (%7,3) tercih edilmeyen yöntemlerden olmuştur.
- Ankete katılan öğretim üyelerinin çoğunluğu uzaktan öğretimin faydalı olacağına inanıyorlar.
- İşletme-İktisat (74,5), Hukuk (69,1), Eğitim Fakültesi (45,5) gibi sözel ağırlıklı ders veren bölümlerin derslerinin uzaktan öğretim ile verilebileceği savunulurken, Mühendislik (%9,1), Tıp (%3,6) ve Mimarlık (%1,8) gibi teknik ve uygulama dersleri olan bölümlerin derslerinin bu yöntemle verilemeyeceği sonucuna varılmıştır.

- Yabancı Dil/Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, seçmeli dersler, bilgisayar dersleri ve bazı mesleki derslerin uzaktan öğretim ile verilebileceği ama uygulamalı derslerde bu yöntemin kullanılmayacağı savunulmuştur.
- Uzaktan öğretim; klasik öğretimi destekleyen (%65,5), öğretim üyesi eksikliğini gidermede (%36,4) ve bazı dersler için kullanılacak (%27,5) bir öğretim yöntemi olarak görülmektedir.